

## FIGYELŐ

Beethoven: C-dúr miséje  
a Zeneakadémián

A mindenkor művészetek egyik érdekes kérdését vetette föl Beethoven miséjének megszólaltatása: nevezetesen azt, mennyire fejezheti ki egy alkalmi, megrendelésre készült alkotás szerzőjének legbensőbb meggyőződését. A zeneszerző Esterházy Miklós herceg megbízásából komponálta művét, folytatva a miseirodalom haydini hagyományait. Beethoven azonban sokkal robbanóbb temperamentum s nagyobb újító volt, semhogy megelégedett volna a hagyományos keretekkel, így aztán miséje szinte tétléről tételre „emelkedik”, a megfogalmazás „köznyelvét” mind tisztábban és erőteljesebben váltja föl benne a szuggesztív, hívó egyéniség önkifejezésének módja, mígnem teljesen átadva magát a szöveg sugallta imádságos hangulatnak, elérkezett az *Agnus Dei* irgalmat és békességet áhító magaslata.

Ezt az érzelmi kiteljesedést, melynek alapélménye a megtalált alázat, nagyszerűen közvetítette az Erdélyi Miklós vezette előadás, amely pozitív választ adott arra a kérdésre is, alkalmasak-e a misék hangversenytermi megszólaltatására. A kitűnő karmester feltárta a műalkotás érzelmi tartalmait, s ebben nagy segítségére voltak a jeles szólisták, mindenek előtt Polgár László, a Magyar Állami Hangversenyzenekar és a Budapesti Kórus (karigazgató: Antal Mátyás). A Zeneakadémia nagytérmet zsúfolásig megtöltött közönség méltán fogadta nagy elismeréssel a mise megszólaltatását, amely részben kárpótolta a műsor első részében hallható *Egmont-kísérőzene* itt-ott terjedős hangulatáért. (E műben Andor Éva közreműködése szerzett maradandó pillanatokat.) r. l.

Joannes Argenti iratai  
Adattár a XVI–XVII. századi  
szellemi mozgalmak történetéhez  
7. kötet — Szeged

Az 1568-as tordai országgyűlés törvénye „a négy bevett vallásról” egyedülálló volt a korabeli Európában. A törvény leszögezte: „ne szidalmaztassék senki az religióért senkitől...”, mert az hit Istennek ajándéka. A tolerancia-rendelet révén és Báthory István fejedelem kívánságára létesült az első jezsuita misszió Erdélyben, 1583-ban, ahol ekkorra nagy tért hódított a protestantizmus. Mivel a jezsuita oktatás színvonala hathatós térítési tényezőnek is bizonyult, a rend támadást, fosztogatást, sőt többszöri száműzést szenvedett — míg más katolikus rendek többé-kevésbé háborítatlanul működtek. Az a jezsuita és külsőre jágról jelezte, hogy a jezsuiták mégis jelentős szerepet töltöttek be a századforduló Erdélyének kulturális életében.

A jezsuiták 1607-es kitiltása előtt három esztendeig Giovanni Argenti működött altartományfőnökként. Veress Endre az ő, ez időből származó latin jelentéseit, vitáit gyűjtötte össze, magyar vonatkozású levelezését pedig 1623-ig. Az olasz páter — talán mert alig melegegett meg Erdélyben — olyan eseményeket, körülményeket is följegyez külső szemlélőként, amelyek mellett más, hazai krónikák elcsúsztak: így a történelem mai kutatói és kedvelői értékes forrásként üdvözölhetik a kalandos sorú kötetet. Veress Endre hatalmas munkásságának egyik legcsisztább, legpontosabb darabja ez a mostani szövegkiadás, mely a húszas évek óta negyedik-ötödik nekirugaszkodásra kerül az olvasók kezébe — a szegedi régi magyar irodalmárok Veress Endréhez hasonló tudási alázata és szorgalma révén. — (Antikvár forgalomban)

(Tám. E.)

Megjelent a „Bibliai fogalmi szókönyv” ifj. Bartha Tibor és Vladár Gábor szerkesztésében (Református Zsinati Iroda, 1984. 244. Ft.) Az új fogalmi konkordancia — bár nem törekszik teljességre — ígérhetőnek nélkülözhetetlen. Méltatására visszatérünk.

(és. b.)

MEZEY LÁSZLÓ:

## Babitsra emlékezve, Dantét felidézve

„... visszatérek egyre  
anyaföldemre — ama drága Hídra,  
...  
amelyből jöttem —: az otthoni hegyre:  
úgy térek vissza, Dante, tájaidra!  
(Babits: Dante)

Ötven évvel ezelőtt a tavasz igen korán jött. Február végén a szép régi várost, a szőlővárost körülvevő szőlőhegyeken a gyümölcsfák már virágba borultak. A szőlők is hangosak lettek. A diák, hatodikos volt már a város szerzetes gimnáziumában, kora délután elindult a városból kifelé. Egyedül. A magányos sétaút most kivezette egy sziklás dombra, amelyet már jól ismert. Gyorsan felért a tetőre. Talált egy fát, melynek egy ága a meredek domboldal fölé nyúlt. Elhelyezkedett a mélység fölé és olvasni kezdett hangosan. Úgy tanulta, hogy így a verset jobban lehet érteni is, élvezni is. Így olvasott tehát, s a terzínak zengve áradtak a koratavaszi szőlősdombok között a téli fehérségüket már elvesztett hegyek sziklacsúcsai felé. Dantét olvasta ugyanis, Babits Mihály fordításában.

„Mesterem, mintaképe vagy te nekem,  
te vagy csupán, kitől örökre kaptam  
a zengetes szót, mely ma büszkeségem.”

(Pokol I, 85–87)

Így szólt Dante Vergiliushoz, túlvilági vezetőjéhez. Vergilius akkor a diákot két osztályban, hatodikban és hetedikben foglalkoztatta. Nem keserves penzumnak tekintette, hanem szerette fordítani. De azért mestere, mintaképe mégsem az Aeneas költője lett. Az ő számára mindkettő, Dante nagy magyar tolmácsolója volt, bár nem a költői mesteriségben. Babits a diákot, mint Babitsot Dante az emberi mivoltának, hívó emberséggé növelésének útján indította el.

Babits valóban nem pályázott katolikus közéleti szereplésre. A katolicitás Babits, az ember, a költő életét elemelte — és magyarázata. Katolikus volt a mester, katolikus a diák. Ezenfelül mindketten ugyanazon tanítórend más-más városában levő iskolájában nevelkedtek nyolc éven át. Most megtanulhatta a gimnazista az egész tavasszal — májusig — magának tartott dantei prelegációkban, hogy a kereszténység feltételezi a pallérozott emberséget s ennek a saját maga fölé tekinteni képes nyitottságát. Vergilius, de a Commediában szereplő egész antikvitás, csaknem riasztó tarkaságban mutattak jót és rosszat, örömet és bánatot: az életet, az emberi létet. A tarkaság, a kínzó ellentmondások feloldását aztán olvasta a diák később Ágostonnál is az Istenről, „kiben a világ rossz oldalával is tökéletes”. Babitsot ugyanazt pedig így hallotta:

„a templom példázhatja még  
az életet; mély értelmű bús  
de ha nézed tarka, szép színét,  
örömmel koszorúz...”

Hát így készítette fel a régi diákot az életre Babits is, Dantén keresztül még; az életre, melynek mély értelmét, bús voltában, bőven volt alkalma megtapasztalnia, örömeit meg éppen nem nagyon koszorúzták.

Vergiliust olvasta, fordította, elemezte a diák, de hogy a zengzetes szó egyházának költészetéből is megragadhatja, azt felülmúlhatatlan varázserővel, megint Babits adta tudtára. Hetedikes volt már, amikor magyar tanára behozta az órára az *Amor Sanctust*. A fiatal szerzetes, de már kitűnő tanár, mint a katolikus irodalmi műveltség nagy eredményét mutatta be az ilyesmire nem szokott diáknak és társainak, Pál Diáknak, himnusza, az „*Ave maris stella*” fordítását: „*Tengernek csillaga, Isten Édesanyja...*” Amikor meg — még abban az évben — diáknak évégi jutalmat kapott, sietett megvenni az *Amor Sanctust*. Az antológia „tisztán irodalmi szempontokat követ, s az egyházi használatra csak annyiban van tekintettel, hogy a fordításoknál iparkodik a szövegek énekelhetőségét megőrizni”. Az egykori diák, már persze jóval később, szerette volna elérni, hogy a babitsi himnuszfordítások valóban énekeltesek legyenek. Az eredmény vitatható. Pedig Babits, „irodalmi szempontú válogatását”, csak egyházi jóváhagyás után bocsátotta közre. A népszerű, valóban nagy érdemű papköltőnek, természetesen, nagyobb volt a hitele. Igaz viszont Babits, mint Dante is, csak világi volt, de nem kevésbé katolikus. Csak éppen ezt a katolicitást másképp élték meg: „... *Fa vagyok* — mondja Babits —, *a lábam sárban áll, / ezer álmom vétkes kört csinál / s lelkemben úgy eltéved a fény, / mint egy labirintus ösvényén.* ... *Fa vagyok, lábam a sárba tapad, / de karjaimat már vonja a nap...*” (Összefoglalás). Egyházához tartozását, különben, nem csak kikövetkeztethetőnek sejtette. Világosan és pontosan megmondotta azt a Sziget és tenger előszavában: „*En katolikus vagyok; azaz hiszek a nemzeteken felülálló, egész világnak szóló katolikus igazságban!*... lehet élni meszelt falak közt is; de ez nem katolikus élet. A fal véd; de zár is. Én képeket akarok látni a falakon, hogy újra kinyissák elem a világot...” Mondta akkor.

Ma egyfajta modorosság kopárrá teszi templomainkat. A templom viszont, amit Babits emelt versében, más volt: „*Falát oszlopokkal emelem, / türjete csak, jámbor oszlopok / Ki a legtöbb terhet tűri lenn, / tartja leginkább a templomot.*” (Reggeli templom). Hát igen, mintha Babits a maga helyét jelölje volna meg a szentegyházban belül. Hiszen kérdeznünk lehetne, úgy másodlagosan, vagy még annyira sem tartozna ő a magyar katolicizmushoz? Egyáltalán hol a helye a mai katolikus tudatban? Mert a magyarsághoz hozzátartozik, nem is másodlagosan. Pedig kellemetlen dolgokat mondott ő hazájának is (szinte Széchenyi Istvánt visszhangozta), mert Európával mért: „*Magyarságom naiv gögje fogytán / de magyarság eredendő veszélyei / fejem körül feketén tornyosodván, / szavaim súllyal és kinnal teremnek / mint bölcsek szemén a nehéz könnyek / vagy sűrű mézga a beteg fa odván...*” (Hadakozom a világgal... 1937).

Danténál továbbá az egyház tiszta, jegyesi szépségét az egyháziak tévedése nem mocskolhatták be. Tündöklő az legjobban fiaiban, Benedekben, Ferencben, Domonkosban, Bonaventurában, Tamásban. És Bernátban, akinek nevét a diák hajdan volt iskolája viselte. És hiszi, ha az még állna, ha Babits igazi iskolája még élne, nem ment volna el a magyar katolicizmus érdektelenül nagy fiának száz esztendeje mellett. Be is fejezem, mert bizony fárasztó, de nem csüggesztő e dolgokkal számot vetni. Babitsra magára kell hát ismét gondolni: „*S ha néha elfáradok, s az állatot és anyagot irigylem: ez nem hitem megtörése, csak erőm, mely nem semmi, de nem minden... Derék erő, s majd megnyugszik egyszer, de nem fogy el. Hiszem... Nyugodt kincse lesz és örök haszonná.*”

Visszatekintve a Babits-évre, örömmel adtunk helyet Mezey professzor gondolatokban gazdag írásának. (A Szerk.)

SINKÓ FERENC

## Zsémbes öregnek való könyörgés

Mentsd meg, Uram, a haragtól szívemet,  
szüntelen haragból sarjad a gyűlölet,  
vemhes féreg a harag, új férgeket terem,  
kint harc a fattya, bent önpusztító gyötrelmem,  
ki a világot s az embert gyűlöli,  
mérge legelőbb őt magát öli,  
epévé válik víze, kenyeré keserű,  
meghal lelkében az éltető derű,  
léte nem is valóság, lázálom csupán,  
kábán tántorog lidércek után,  
útja végén nem Cél várja, csak a Vég —  
az infarktus, a szívet roppantó szakadék...

KAPOSI FERENC

## Pásztorságom alatt...

Egyszer a legelőn egy bokor mellett ültem  
s a bokorban énekelt egy csalogány.  
Közvetlen a fülembe húzta a nótáját  
egy nagyon szép tavaszi délután.  
Nekem a tehén-gulyán volt a szemem,  
de gondolatom ráirányult az égi Fenségre,  
s a madárka zengte gyönyörű énekét.  
Kétségtelen, azzal az Istent dicsérte.  
En csendes voltam, nem riasztottam el,  
hallgattam a természet ölen dalait.  
A madár sok embertől szebben dicséri  
a Teremtőt, mert soha se káromkodik.

MŰVELT NÉP  
KÖNYVTERJESZTŐ  
VÁLLALAT

LEMEZPOSTA  
Budapest 1817

Lemezposta

BACH: JÁNOS PASSIÓ BWV 245

Réti József, Melis György, Kalmár Magda, Hamari Júlia, a Liszt Ferenc Kamarazenekar, vezényel: Lehel György (német nyelven)  
SLPX 11580—82 ..... 210,— Ft.....db

BACH: MÁTÉ PASSIÓ BWV 244

Kalmár Magda, Hamari Júlia, Gáti István, a Liszt Ferenc Kamarazenekar, vezényel: Sándor Frigyes (német nyelven)  
SLPX 12069—72 ..... 280,— Ft.....db

LISZT FERENC: KRISZTUS (Oratórium)

Réti József, Andor Éva, Gregor József, a Magyar Állami Hangversenyzenekar, vezényel: Forrai Miklós (latin nyelven)  
LPX 11506—08 ..... 210,— Ft.....db

HAYDN: A MEGVÁLTO HÉT SZAVA A KERESZTFÁN (Oratórium)

Kincses Veronika, Takács Klára, Korondy György, Gregor József, a Magyar Állami Hangversenyzenekar, vezényel: Ferencsik János (német és latin nyelven)  
SLPX 12199—200 ..... 140,— Ft.....db

PERGOLESI: STABAT MATER

Kalmár Magda, Hamari Júlia, a Liszt Ferenc Kamarazenekar, vezényel: Lamberto Gardelli (latin nyelven)  
SLPX 12201 ..... 70,— Ft.....db

ORLANDO DI LASSO: LACRIME DI SAN PIETRO — II. PSALMUS POENITENTIALIS

Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Kamarakórusa, vezényel: Párkai István  
SLPX 12081—82 ..... 140,— Ft.....db

ANTONIO SOLER: MISERERE à 8 — MISERERE à 12

Kalmár Magda, Takács Klára, Gáti István, a Magyar Állami Hangversenyzenekar, vezényel: Szekeres Ferenc  
SLPX 12427 ..... 70,— Ft.....db

BASTI LAJOS verset mond

Csokonai: Az estve; Arany János: A tölgyek alatt; Radnóti: Levél a hitveshez; stb.  
LPX 13933 ..... 70,— Ft.....db

A felsoroltak és valamennyi forgalomban levő hanglemmez, műsoros kazetta és könyv megrendelhető utánvétellel történő szállítással. Csoporthoz, kollektívák részére ünnepi és alkalmankénti könyv-kazetta-hanglemez összeállítás nagyobb példányszám esetén is vállalunk, pontos szállítással. Küldeményeinkhez a postaköltséget felszámítjuk!

Egyéb kérések (könyv, hanglemez, kazetta): .....

A megrendelő neve: .....

Cím (ir. számmal): .....

Címünk:

Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat  
LEMEZPOSTA, Budapest 1817